Milena Zorić Latovljev
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Novi Sad
e-mail: milena.zoric.ns@gmail.com
ORCID: 0009-0004-4035-2745
https://doi.org/10.61827/ssbs-q0uj

Nr: 5 (2023)
ISSN (on line) 2658-154X

INTERNATIONAL JOURNAL OF SLAVIC STUDIES
Transgressive, Pragmatic and Speculative Horizons of Popular Literature and Culture

Po kroju *Johann's 501*: funkcija terminologije u romanu Mirjane Novaković

According to the cut of *The Johann's 501*: the function of terminology in Mirjana Novaković's novel

Abstract.

Johann's 501 by Mirjana Novaković is a novel that has received a good response from admirers of fantasy. The mentioned novel by this multi-awarded author is a very complex genre piece in which the realistic and the fantastic intertwine and which combines elements of a crime novel, thriller, sci-fi, and even horror, and it was also seen as a literary counterpart to the Wachowski's *The Matrix*. In the novel, several narrative streams intertwine with the simultaneous refraction of time, all without clear demarcation. The episodes melt and flow into each other, which is additionally contributed by the graphic solution of the novel, which was written without separate chapters. The action takes place around the turn of the 20th and 21st centuries in Belgrade, which it certainly is, but it surely isn't - its topography has been subtly altered, just like certain facts: chocolate and cocoa are illegal, Japan is closed to foreigners, there is internet but not mobile phones... In such a world, there is a group of individuals (avtents) who wants to create a completely new, perfect world that will not rest on the foundations of the old one, but will first annihilate it. On their way, they are prevented by an unknown object owned by a female dentist.

Johann's 501 is not only inventive from a literary-theoretical aspect but also from a linguistic one. The novel begins with a special dictionary – pelago, which consists of thirty-nine words of Greek origin that were created for the purposes of this piece. Those words represent the avtentian terminology that is crucial for moving into an alternate reality. This terminology is a special tool that Mirjana Novaković uses to create an alternative world and clearly define it, where they contribute to easier communication within the world, but at the same time, between worlds and even between individual members of the same world, they make it difficult. If we start from the glottogonistic premise, it seems that the world of Mirjana Novaković's hero is filled with uncertainty and struggle, both external and internal, whether they are in reality or anti-reality. The heroes of Mirjana Novaković's novel have different reasons to understand what changing the world means – some to save it from change, and others to save themselves in that change, because, in the end, there is no change.

Johann's 501 drugi je po redu roman srpske književnice Mirjane Novaković (1966)[1] i istovremeno i njen drugi roman koji je ušao u najuži izbor za NIN-ovu nagradu[2], a za koji je dobila nagradu „Lazar Komarčić"[3] za najbolji fantastički roman u 2005. godini. Reč je, kritika se složila, o žanrovski veoma kompleksnom delu u kojem se prepliću realistično i fantastično, koje u sebi spaja elemente kriminalističkog romana, trilera, SF-a, čak i horora,[4] a koji je viđen i kao književni pandan *Matrix*-a[5]. Ljiljana Pešikan-Ljuštanović u njegovim slojevima vidi i svojevrstan ogled „mogućih oblika post-postmoderne pripovedačke proze".[6] Mirjana Novaković svoj roman gradi "pretapanjem više vremenskih linija i direktnim utapanjem narativnih tokova jedan u drugi uz istovremeno 'klizanje' iz jednog u drugi period u vremenu, često bez jasnog i uočljivog razgraničenja, kreirajući tako efekat virtualizovane multiplikacije"[7], što prepričavanje ovog romana umnogome otežava, ali čitanje čini izazovnijim, te je i nagrada nakon pročitanog veća.

Iako se na prvi pogled čini da se roman dešava sada i ovde, odnosno početkom 20. veka u Beogradu, on je ipak lišen svake istoričnosti i aktuelnosti – i Beogradu i njegovoj prošlosti, ali i savremenosti, nešto nedostaje: nema pomena Slobodana Miloševića i posledica njegove politike, niti promene vlasti 2001. godine; suptilno je izmenjena topografija Beograda[8] (što lako uočavaju samo oni koji je dobro poznaju); postoji internet, ali ne postoje mobilni telefoni; čokolada i kakao su ilegalne supstance; strancima je zabranjeno da putuju u Japan. Određena poigravanja sa faktografijom navode i na pomišljanja o tome da se radnja romana odvija u svetu u kojem su pobedile sile osovine (proizvođač leka kajnšmerc, koji, kako stoji u romanu,

---

[1] Do sada je objavila dve zbirke priča *Dunavski apokrifi* (Novi sad: Matica srpska, 1996; Beograd: Narodna knjiga – Alfa, 2001) i *Tajne priče* (Beograd: Laguna, 2016), kao i romane *Strah i njegov sluga* (Beograd: Narodna knjiga – Alfa, 2000–2007; Beograd: Everest, 2009; Beograd: Laguna, 2012), *Johann's 501* (Beograd: Narodna knjiga – Alfa, 2005), *Tito je umro* (Beograd: Laguna, 2011) i *Mir i Mir* (Beograd: Laguna, 2022). Svrstana je u red najboljih srpskih savremenih spisateljica.

[2] Nagrada kritike koju je ustanovio beogradski nedeljnik NIN (*Nedeljne informativne novine*) 1954. godine dodeljuje se za najbolji roman objavljen prethodne godine i jedna je od najstarijih književnih nagrada u Srbiji.

[3] Nagradu dodeljuje "Društvo ljubitelja fantastike 'Lazar Komarčić'" od 1984. godine.

[4] Teofil Pančić, „S one strane istorije", *Vreme*, 18.01.2006. Dostup 20.01.2024, https://vreme.com/kultura/s-one-strane-istorije/, Љиљана Пешикан-Љуштановић, „Сан о певању које ствара свет – Мирјана Новаковић, *Johann's 501*, 'Народна књига'/'Алфа', Београд, 2005.", рецензија књиге *Johann's 501*, Мирјана Новаковић, *Летопис Матице српске*, 477/6 (2006): 1155; Јасмина Врбавац, „Куда, када се прекорачи жанр?", у: *Идентитет у процепу: критике и те-ве критике* (Зрењанин: Агора, 2012): 155; Vladislava Gordić Petković, „Društveni okviri ženske slobode u prozi Mirjane Novaković", u: *Lica i naličja društvene slobode*. Prir. Zorica Kuburić, Ljiljana Ćumura, Ana Zotova (Novi Sad: CEIR, 2017): 73.

[5] Misli se na filmsku trilogiju braće Wachowski (1999, 2003).

[6] Пешикан-Љуштановић, „Сан о певању које ствара свет – Мирјана Новаковић, *Johann's 501*": 1155.

[7] Владислава С. Гордић Петковић, Младен М. Јаковљевић, „Суочавање с паралелним световима у романима Вилијама Гибсона и Мирјане Новаковић", у: *Наука без граница I*, *Изван оквира: међународни тематски зборник*, Мирјана Лончар-Вујновић и др., (Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2018): 37.

[8] Pančić, „S one strane istorije".

tek treba da dobije ausvajs[9] jeste nemačka firma AG Farben – Farben AG jeste naziv hemijskog koncerna koji je tokom Hitlerove vladavine proizvodio ciklon za gasne komore; Bulevar 29. novembra ovde je Bulevar 1. decembra).[10] Ipak, svet u romanu je, u suštini, imao isti ili sličan razvoj, bez obzira na ishod Drugog svetskog rata, sa stanovišta života pojedinaca i iskušenja s kojima se oni suočavaju. Pojedini kritičari u ovom romanu vide priču o nastanku sveta[11], dok ga drugi tumače kao knjigu o književnosti[12], pri čemu se uvek jasno ističe nedvosmislena uloga specifične upotrebe jezika u kreiranju njegove paralelne stvarnosti koja, kako primećuje Vladislava Gordić-Petković, počiva na pomeranju jezičkog znaka i značenja oličenog u samom naslovu – *Johann's 501*[13].

Ključ ovoga romana nalazi se u paru farmerki *Johann's 501* koje imaju grešku – na džep je prišivena crvena zastavica s natpisom *Levi's 501*, što predstavlja jasno poigravanje brendom,[14] ali i kulturom i tradicijom, ako se ima u vidu svojevrsni kultni status ovog odevnog predmeta, kao i prezimena Strauss.[15] Postojanje predmeta s greškom (u ovom slučaju farmerki) onemogućava uništavanje pragmatikosa, nesavršene stvarnosti, i kreiranje savršenog sveta, ikumena, u megagonu. Sve nepravilnosti pragmatikosa moraju biti pronađene kako bi ikumen, savršeni svet stvoren megagonom koji će u potpunosti poništiti onaj stari, manjkavi svet, zaista to i bio. Glavna junakinja Jelena, zubarka posvećena svom poslu toliko da ljude pamti po zubima, nesvesna je previranja koja se oko nje dešavaju sve dok ne nasledi zagonetnu kutiju za koju će se ispostaviti da kriju robu s greškom. Time je nevoljno postala deo borbe za svetove, i među svetovima, ali je postala i traženo lice u svetu avtenata, boraca za ikumen, novu stvarnost, među kojima su tri struje: (1) koini, obični, koji govore u prozi, (2) mesanihti, militantni, koji govore u dodekama – stihovima od dvanaest slogova, i koji menjaju stvarnost tako što kreiraju novu, lepšu i (3) pragmamahiti, borci protiv stvarnosti, koji veruju da će nova stvarnost nastati iz borbe različitih svetova, uz to oni svoje protivnike uklanjaju tako što ih uvuku u agon, te nakon

---

[9] Новаковић, *Johann's 501*: 379.

Kajnšmerc [Keinschmerz] bi se na srpski jezik moglo prevesti kao „ubibol" (univerzalni lek protiv svakog bola). Ovo duhovito referiše na Weltschmerz – izraz koji se dovodi u vezu sa romantičarima i odnosi se na kolektivni osećaj bespomoćnosti i bola zbog nepravede i nemogućnosti njenog ukidanja, v. Vladislava Gordić Petković, „Jezičke inovacije u savremenoj srpskoj prozi: semantički potencijal imena i brendova", *Primenjena lingvistika*, 16 (2015): 194–195. S druge strane, na tragu promišljanja Ljiljane Pešikan-Ljuštanović, ovo bi moglo biti i crnohumorno podsećanje da je ciklon za gasne komore, koji je proizvodila firma upadljivo sličnog naziva, definitivno lečio sve bolove – Пешикан-Љуштановић, „Сан о певању које ствара свет – Мирјана Новаковић, *Johann's 501*": 1154.

[10] Пешикан-Љуштановић, „Сан о певању које ствара свет – Мирјана Новаковић, *Johann's 501*": 1153.

[11] Пешикан-Љуштановић, „Сан о певању које ствара свет – Мирјана Новаковић, *Johann's 501*": 1150;

Владислава Гордић-Петковић, „Језичка инвенција у прози Мирјане Новаковић", *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, LV/3 (2007): 600; Гордић Петковић, Јаковљевић, „Суочавање с паралелним световима у романима Вилијама Гибсона и Мирјане Новаковић": 36.

[12] Ала Татаренко, „Право на обману, право на игру (Johann's 501 Мирјане Новаковић)", у: *Место сусрета. Огледи о српској прози* (Београд: Српски ПЕН Центар, 2008): 127, 128.

[13] Гордић-Петковић, „Језичка инвенција у прози Мирјане Новаковић": 598.

[14] Gordić Petković, „Jezičke inovacije u savremenoj srpskoj prozi: semantički potencijal imena i brendova": 195.

[15] Levi Strauss, osnivač prve fabrike farmerki u San Francisku, Kalifornija, i Johann Strauss (stariji i mlađi), oba austrijski muzičari.

njegovog brisanja ponište i postojanje svoje žrtve u bilo kojem od svetova. Sredstvo pomoću kojeg se ulazi u paralelni svet jeste otrovna pečurka Amanita muscaria. Paralelno sa osnovnom linijom zapleta paranoični policajac, koji pati od insomnije, pokušava da reši slučaj serijskog ubice, poznatog kao Princ, koji je, moguće, u nekakvoj vezi sa mesahnitima, što pomenutom policajcu nije relevantno, budući da za njih i ne zna, dok glavna junakinja pokušava da prebrodi težak raskid i nađe ženu svog života.

Da je *Johann's 501* Mirjane Novaković izuzetno inventivan ne samo sa književno-teorijskog aspekta već i sa jezičkog uočile su Ljiljana Pešikan Ljuštanović, koja u novogovoru avtenata i stihovanoj komunikaciji mesanihta vidi suštinsko poricanje stvarnosti koje „otežava komunikaciju među mesanihtima, namećući ćutanje kad nema odgovarajućeg stiha, čime se produžava ona suštinska izolovanost i usamljenost, koja je mnoge od njih dovela među avtente“[16] i Vladislava Gordić-Petković, koja se, pre svega, osvrnula na značenje imena u ovom romanu, ali i na manipulaciju robnim markama[17].

Sam početak romana upućuje na to da će reči i njihovo značenje u njemu imati nesvakidašnje važnu ulogu – roman počinje rečnikom (pelagom) koji se sastoji od trideset devet reči čija je starogrčka osnova slobodno interpretirana, dok su same reči uglavnom novoskovane, sa manjim ili većim izmenama u odnosu na uzor – Mirjana Novaković im je dala i novo ruho i novi duh. Te reči predstavljaju avtentsku terminologiju koja je od ključne važnosti za prelazak u alternativnu stvarnost, a sastavila ga je Erimija, čije je ime u pragmatikosu Anđelka Vasiljević.

Reč, odnosno složenica terminologija tvorevina je K. Gotfrida Šuca (Christian Gottfried Schütz, 1747–1832), nemačkog profesora poezije i retorike,[18] koji ju je skovao od lainske reči *terminus* (međa, granica, cilj) i grčkog *logos* (reč, govor)[19]. Ukoliko je tumačimo kao kalk, ona sama po sebi korespondira upravo sa načinom na koji Mirjana Novaković upreda svoj terminološki sistem u tkaninu od koje kroji svoj *Johann's 501*. To su lekseme koje pomažu da se pređe granica iz jednog u drugi smisao postojanja, pri čemu, u suštini, i sa jedne i sa druge strane te međe putnika čeka isto.

Na višeznačnost pojma terminologija ukazao je Ranko Bugarski[20], koji navodi da se danas upotrebljava u najmanje pet značenja – 1. skup termina koji reprezentuje sistem pojmova neke oblasti; 2. sistematski opis obrazovanja i upotrebe ovog skupa termina; 3. publikacija u kojoj je sistem pojmova neke oblasti reprezentovan terminima; 4. specijalna teorija terminologije za pojedine oblasti i jezike; 5. opšta teorija terminologije.

---

[16] Пешикан-Љуштановић, „Сан о певању које ствара свет – Мирјана Новаковић, *Johann's 501*“: 1154.

[17] Гордић-Петковић, „Језичка инвенција у прози Мирјане Новаковић“: 598–599; Gordić Petković, „Jezičke inovacije u savremenoj srpskoj prozi: semantički potencijal imena i brendova“: 194–195; Гордић Петковић, Јаковљевић, „Суочавање с паралелним световима у романима Вилијама Гибсона и Мирјане Новаковић“: 36–37.

[18] Alain Ray, *Essay of terminology*, (Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins publishing company, 1995), 15.

[19] Ali i *smisao*, *um – РСАНУ, Књига XI*, кукутка–маква (Београд: Институт за српскохрватски језик, 1981): 538.

[20] Ранко Бугарски, *Лингвистика у примени. Сабрана дела, књ. 5*, (Београд: Чигоја штампа, 2007), 75.

U ovom radu kao terminologija posmatra se skup termina kojima se imenuju određene pojave[21] opisane u kontekstu *Johann's*-a i sa značenjem dodeljenim u razmatranom romanu.

Pod terminima se podrazumevaju reči čiji se jezički znak poklapa sa odgovarajućim pojomom iz odgovarajuće (najčešće naučne, tehničke ili umetničke) oblasti[22], pri čemu ih od drugih delova leksikona, odnosno od opšteg leksičkog fonda[23] razlikuje to što, zbog visokog stepena apstrakcije označenog pojma, termini imaju samo arhisemu ili „nešto slično arhisemi"[24]. Osim ovog određenja, važna je i činjenica da termini predstavljaju i neku vrstu „sažetka znanja koje je obuhvaćeno tim nazivom jer objedinjuje i sadržaj pojma date naučne discipline, predstavljajući specifično oruđe u jeziku nauke koje olakšava komunikacju među naučnicima"[25]. Navedena osobenost termina upravo jeste osnovno polazište ovoga rada, budući da verujemo kako se termini slično ponašaju i u jezičkom sistemu *Johann's*-a Mirjane Novaković – termini su u jeziku razmatranog romana, kako je već naznačeno, upravo osobeno oruđe koje ova autorka koristi za kreiranje alternativnog sveta i njegovo jasno omeđivanje, pri čemu oni, istina, doprinose lakšoj komunikaciji unutar sveta, ali, istovremeno, komunikaciju između svetova, pa čak i među pojedinim pripadnicima istog sveta, otežavaju.

Ako se pođe od glotogonijske postavke, po kojoj „određeni koncepti razumevanja stvarnosti imaju primarnu funkciju u razvoju nekog jezika, kao repozitorijuma znanja i iskustva o svetu"[26], odnosno da „Jezik pokazuje na koji način čovek segmentuje realnost i kojim se obrascima pritom služi, koje pojave izdvaja kao važne, kojim vrednostima daje prednost, kao što čovekov um nesvesno neprestano odabira relevantne informacije iz mnoštva utisaka i podataka kojima je svakodnevno zasut. Najšire gledano, jezik kazuje kako čovek misli"[27], čini se da je svet junaka Mirjane Novaković ispunjen neizvesnošću i borbom, kako onom sa spoljnjim svetom tako i onom unutrašnjom, bilo da se nalaze u stvarnosti ili antistvarnosti.

---

[21] O ovome više u: Milica Mihaljević, *Terminološki priručnik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998), 7; Danko Šipka, *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, Novi Sad: Matica srpska, 2006), 149; Рајна Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2007), 20; Исидора Бјелаковић, *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку (математичка географија и картографија)*, (Нови Сад: Два пера, 2017), 18; Ана Мацановић, *Српска језикословна терминологија у 19. веку*, (Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018), 11.

O višeznačnosti samog pojma, v. Ранко Бугарски, *Лингвистика у примени. Сабрана дела, књ. 5*, (Београд: Чигоја штампа, 2007), 75.

[22] Даринка Гортан Премк, „О месту термина у лексичком фонду", *Научни састанак слависта у Вукове дане 18/1(1988)*, Београд–Нови Сад (1990), 15.

[23] Lekseme koje imaju i nominacionu i semantičku funkciju, odnosno imaju istovremeno sposobnost i imenovanja i označavanja, a njihov semantički sadržaj čine i arhisema (pojam) i seme (elementi realizacije) – Гортан Премк „О месту термина у лксичком фонду", 16; Даринка Гортан Премк „О терминолошким јединицама и њиховој обради у РСАНУ", *Наш језик, XXIX/1–2* (1991), 50.

[24] Даринка Гортан Премк, *Полисемија и организација лексичког фонда у српском језику*, (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2004), 118.

[25] Исидора Бјелаковић, *Терминологија у књижевним језицима Срба у 18. и 19. веку (астрономија)*, (Нови Сад: Матица српска, 2022), 20.

[26] Исидора Бјелаковић, *Терминологија у књижевним језицима Срба у 18. и 19. веку (астрономија)*, 140.

[27] Јасмина Грковић-Мејџор, „Из језичке баштине Словена: 'прав' и 'крив' као појмовне метафоре", *Списи из историјске лингвистике*, (Ср. Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2007), 347.

Na primer, koordinator TAO-a, organizacije koja se bori protiv avtenata, za očuvanje sveta kakav jeste, panično pokušava da se seti značenja termina aporofisija (usisavanje u agon nekoga ko tamo ne treba i ne želi da bude) ne bi li, protumačivši je, shvatio šta mu se događa i pokušao da nađe rešenje i izlaz iz nastale situacije:

> – Možda bi bilo dobro da još jednom sve pregledaš – obratila se očigledno Aoristu, pošto je on krenuo ka izlazu za otvoreni bazen – moramo da budemo sigurni da neće biti aporofisije tokom kenosa.
> Bože, Bože, radio je najvećom brzinom koordinatorov mozak, aporofisija, šta je aporofisija? Kenos je vakuum to je znao napamet, ali aporofisija, šta je to bilo? Ta reč se nije pojavljivala često, možda ju je video svega dva-tri puta. Sve postaje gore, pomislio je, a još uvek nismo ušli u agon.[28]

Prizivanje u sećanje značenja traženog pojma dovodi ga do očajanja, budući da je shvatio da će biti usisan u agon:

> A onda mu je došlo, sasvim iznenada, kao da ga je grom pogodio u glavu, aporifisija, koordinatorkina primedba plavim mastilom, postoje različita tumačenja šta znači, ali prevod je nedvosmislen: usisavanje. I koordinator je odmah znao, tačnije, odmah je osetio u stomaku da će biti usisan u agon i nije ni pokušavao da se seti kakva je sve tumačenja o tome koordinatorka zapisala. Prelazak u agon će stvoriti vakum tako što će svi u krugu od sto metara biti usisani u agon.[29]

Kada se, napokon, dosetio kako da se suprotstavi avtentima na njihovom terenu, poništavajući agon, svet koji oni stvaraju, potpunim ništavilom, koordinatora ponovo obuzima parališuća panika jer ne može da se seti termina kojim se ta aktivnost označava, ubeđen da bez adekvatne reči ne može doći ni do adekvatnog rezultata, odnosno da bez označitelja, ne postoji ni označeno:

> Sad je samo trebalo da održava to ništa, znači da ne misli ništa, dok ne smisli nešto što bi stvarno bilo korisno. Ali, to je nemoguće, gotovo da je viknuo, ne mogu da ništa ne mislim i istovremeno da nešto smislim. Oh, nisam se ja uzalud borio protiv ovoga, ovo je najstrašnije mesto na svetu. Ali, za sad, pokušavao je da održi mrak, ili kako god da se to zvalo, pokušao je da se seti, pazeći da ne pomisli ni na šta u kancelariji, da očisti um od svake pragme i da se usredsredi na reč, aha, vatos, što je značilo pozadina ili dubina, nešto tako, što je moglo da znači svašta, a u stvari je značilo ništa, baš ništa, prava reč, mislio je, kakva pozadina, ili još besmislenije, dubina?[30]

Da bi njegova osveta bila potpuna, nedostaje mu adekvatna reč za ono što želi da učini naposletku sa agonom, avtentskim svetom, ako mu se za to ikada ukaže prilika. Bila mu je potrebna reč koja znači „polomljeno“, jer nje u pelagu nije bilo:

> Ali naravno da za to nisu imali reč, za tu srču, o ne, oni su pisali rečnik samo od lepih antikimena, i kad izađem odavde... ako ikad izađem odavde, ispravio se, naći ću prevod i...[31]

---

[28] Мирјана Новаковић, *Johann's 501* (Београд: Народна књига – Алфа, 2005): 164.
[29] Новаковић, *Johann's 501*: 165.
[30] Новаковић, *Johann's 501*: 178.
[31] Новаковић, *Johann's 501*: 179.

I među avtentima ima onih koji teško funkcionišu van sistema, kada naiđu na nešto što ne mogu da definišu. Katiste je opsednuta pravilima i pravilnostima i njena ideja o novom svetu jeste da će svi biti lepi i da neće biti nikakvih odstupanja. Neprekidno se preispituje šta je dozvoljeno i da li je dozvoljeno i teško prihvata Erimijine „prekršaje“ koja „slobodno gleda slike i ćuti kad bi trebalo da peva“[32] i uporno pokušava da ih smesti u sistem, nije bitno koji i kakav, samo da postoji ikakva pravilnost. Kada shvati da reč „paradasija“ ne postoji u rečniku oseća se nesigurno i odbačeno, a upravo to osećanje jeste jedan od razloga zašto se pridružila pokretu koji želi da izmeni stvarnost:

> – Paradasija – odgovorila je Ksantija, prethodno pogledavši na kratko u Erimiju.
> Katiste nije mogla da se seti da je tu reč uopšte videla u pelagu i užasnula se na samu pomisao šta bi ona sve mogla da znači. Odlučila je da ništa ne kaže i da sačeka šta će Erimija i Ksantija dalje reći. Ali one su ćutale, Ksantija je bila zamišljena, Erimija je predano pušila i pila kafu.[33]

I, odista, te reči u Erimijinom pelagu nema, te nisu samo avtenti uskraćeni za njeno značenje, već i svi iz pragmatikosa – stvarnosti (i one van romana). Jasno je da je to nešto što bi moglo biti važno, ako je tačna Katistina pretpostavka da Erimija peva kada je nešto važno, a govori u malakos logosu (bez dodeka, u prozi) kada je reč o uobičajenim stvarima:

> Zar se nije paradasija završila, ako je u tome bio smisao pevanja, da peva kad je nešto važno, a da obično govori kad je nešto obično. Katiste nije bila baš sigurna da se Erimija pridržavala takvog jednostavnog pravila, bilo je previše prosto za Erimiju.[34]

Ovaj se termin vezuje za dve situacije u radnji *Johann's*-a u kojima učestvuju iste junakinje – Erimija, Katiste i Ksantija: prva je upad u sedište TAO-a i ulazak u koordinatorovu kancelariju, a druga je antikimenovanje botaničke bašte, a kasnije i čitavog dela Beograda tako što je pravljen isti ili njemu najsličniji, u kojem važe pravila onog ko ga je napravio i koji može biti izbrisan i poništen. Na taj način je Ksantija raskrinkana kao koordinatorka TAO-a i diafanovana, odnosno uništena zajedno sa ikumenom u koji je uvučena. Moguće da je „paradasija“ priprema za ono što tek treba da dođe, predviđanje događaja koji će uslediti prilikom (ili ako dođe do) poništavanja stvarnosti, megagona, u kojem neće biti mesta za sve ono što se tvorcima ikumena ne uklapa u vlastitu savršenu sliku. Ako je tako, onda u takvom svetu niko ne bi bio siguran:

> Tako se može ceo svet izmeniti, prepraviti ili pokvariti (zavisno od smera), i ne samo to, može se ceo svet poništiti, odreknuti ga onakav kakav je bio i dodeliti sebi i drugima sasvim novi.[35]

---

[32] Новаковић, *Johann's 501*: 270.
[33] Новаковић, *Johann's 501*: 284.
[34] Новаковић, *Johann's 501*: 301.
[35] Новаковић, *Johann's 501*: 370.

Pri čemu, nema garancije da bi taj i takav novi svet bio savršen ili makar bolji i da bi njegovi žitelji bili bez bola, lepši i zadovoljniji sobom. Jer, potreba za stvaranjem drugog sveta počiva u želji da se bude zadovoljan sobom i svojim mestom u društvu i da se kontroliše barem sopstveni život. Poricanjem svega što je bilo, uništenjem u megagonu i ulaskom u vatos, potpuno ništavilo na kojem će se antikimenovati deo po deo ikumena, ostaje se bez svega pređašnjeg, bez onoga što čoveka određuje, bez proživljenog, bez iskustva, a kada se i to novo potroši, neće ostati ništa, jer neće imati od čega da se pođe.

Da bi se funkcionisalo u jednom svetu, u jednoj kulturi, potrebno je razumeti ga, a „reči su osnovna kulturna artefakta jednog društva, budući da je razumevanje njihovog značenja put ka razumevanju kulturnih vrednosti i predstava uopšte".[36] Junaci romana Mirjane Novaković imaju različite razloge da razumeju šta znači menjanje sveta – jedni da bi ga sačuvali od promene, a drugi da bi u toj promeni sačuvali sebe. Revolucija, preokretanje i menjanje sveta uz uništavanje onog starog, posao je umetnika, a umetnik je obeležen bolom, nedovoljnošću i nesavršenošću:[37]

> ... pesma je za one koji se
> neće ni okrenuti,
> za odbačene, za prokazane, za tebe i mene,
> za sve što će biti
> i što ćemo podneti, ružni i odvratni
> i poslednji,
> nećemo biti lepi ili divni ili prvi,
> bićemo mi.[38]

Bibliografija

Бјелаковић, Исидора. *Терминологија у књижевним језицима Срба у 18. и 19. веку (астрономија)*. Нови Сад: Матица српска, 2022.

Бјелаковић, Исидора. *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку (математичка географија и картографија).* Нови Сад: Два пера, 2017.

Бугарски, Ранко. *Лингвистика у примени. Сабрана дела, књ. 5*. Београд: Чигоја штампа, 2007.

[36] Wierzbicka 1996: 237, prema: Исидора Бјелаковић, *Терминологија у књижевним језицима Срба (астрономија)*, 141.

[37] U svojoj pripoveci „Priča o pilulama" (*Tajne priče*. Beograd: Laguna, 2016: 41–51) Mirjana Novaković kaže: „Kada bi postojale pilule protiv duševnog bola ne bi bilo priča. Nikoga ne bi bilo briga za priče. Niko ih ne bi pisao i niko ih ne bi čitao."

[38] Новаковић, *Johann's 501*: 338–339.

Врбавац, Јасмина. „Куда, када се прекорачи жанр?“. У: *Идентитет у процепу: критике и те-ве критике*: 155–158. Зрењанин: Агора, 2012.

Гордић-Петковић, Владислава. „Језичка инвенција у прози Мирјане Новаковић“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, LV/3 (2007): 595–600.

Гордић Петковић, Владислава С., Јаковљевић, Младен М. „Суочавање с паралелним световима у романима Вилијама Гибсона и Мирјане Новаковић“. У: *Наука без граница I*, *Изван оквира: међународни тематски зборник*, Мирјана Лончар-Вујновић и др., 27–44. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2018.

Гортан Премк, Даринка. *Полисемија и организација лексичког фонда у српском језику*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2004.

Гортан Премк, Даринка. „О терминолошким јединицама и њиховој обради у РСАНУ“, *Наш језик, XXIX/1–2* (1991), 49–54.

Гортан Премк, Даринка. „О месту термина у лексичком фонду“, *Научни састанак слависта у Вукове дане* 18/1 (1988), Београд–Нови Сад (1990): 15–21.

Грковић-Мејџор, Јасмина. „Из језичке баштине Словена: ’прав’ и ’крив’ као појмовне метафоре“. У: *Списи из историјске лингвистике*: 347–363. Ср. Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2007.

Драгићевић, Рајна. *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2007.

Мацановић, Ана. *Српска језикословна термионологија у 19. веку*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018.

Новаковић, Мирјана. *Johann’s 501*. Београд: Народна књига – Алфа, 2005.

Пешикан-Љуштановић, Љиљана „Сан о певању које ствара свет – Мирјана Новаковић, *Johann’s 501*, ’Народна књига’/’Алфа’, Београд, 2005.”, рецензија књиге *Johann’s 501*, Мирјана Новаковић, *Летопис Матице српске*, 477/6 (2006): 1150–1155

РСАНУ – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. *Књига XI (кукутка–маква)*. Београд: Институт за српскохрватски језика, 1981.

Татаренко, Ала. „Право на обману, право на игру (Johann's 501 Мирјане Новаковић)“. У: *Место сусрета. Огледи о српској прози*: 127–133. Београд: Српски ПЕН Центар, 2008.

*

Gordić Petković, Vladislava. „Društveni okviri ženske slobode u prozi Mirjane Novaković“. U: *Lica i naličja društvene slobode*. Prir. Zorica Kuburić, Ljiljana Ćumura, Ana Zotova: 71–84, Novi Sad: CEIR, 2017.

Gordić Petković, Vladislava. „Jezičke inovacije u savremenoj srpskoj prozi: semantički potencijal imena i brendova“. *Primenjena lingvistika*, 16 (2015): 191–201

Mihaljević, Milica. *Terminološki priručnik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998.

Novaković, Mirjana. *Tajne priče.* Beograd: Laguna, 2016.

Ray, Alain. *Essay of terminology*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins publishing company, 1995.

Pančić, Teofil. „S one strane istorije“. *Vreme*, 18.01.2006. Dostup 20.01.2024, https://vreme.com/kultura/s-one-strane-istorije/

Šipka, Danko. *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*. Novi Sad: Matica srpska, 2006.

Milena S. Zorić Latovljev (1980, Sombor) profesorka je na Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Novom Sadu na predmetima Srpski jezik i Razvoj govora dece do 3 godine. Školske 2006/2007. i 2007/2008. godine radila je kao lektor srpskog jezika na Institutu za zapadne i južne slovenske jezike Varšavskog univerziteta, Poljska (Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki, Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej). Oblasti interesovanja: istorija srpskog književnog jezika (predstandardni period) i izdavanje transkribovanih dela pisaca tog perioda uz stručne komentare i rečnik, metodika razvoja govora i književnost za decu.. Autorka je monografije *Славенизми у раним драмама Јована Стерије Поповића* (2018). Priredila je monografije: Павле Кенгелац, *Јестествословије*; Јован Чокрљан, *Огледало добродетељи и верности или Жалосна прикљученија Драгољуба и Љубице* (са Маријаном Јелисавчић); Јован Мушкатировић, *Причте илити по простому пословице темже сентенције илити реченија*. Autorka više naučnih i stručnih radova.